

POPÜLER KÜLTÜR BAĞLAMINDA ÇİZGİ FİMLERİN KÜLTÜR AKTARIMINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ: “İSTANBUL MUHAFIZLARI” İNCELEMESİ

Arif Can GÜNGÖR¹
Azra ÇOLAK²

1 İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye / acangungor(at)aydin.edu.tr

2 İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye / azracolak85(at)gmail.com/ 0000-0003-16999-9763

Güngör, Arif, Can, Çolak, Azra. “Popüler Kültür Bağlamında Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Yeri ve Önemi: “İstanbul Muhafızları” İncelemesi”. idil, 59 (2019 Temmuz): s. 923-931 doi: 10.7816/idil-08-59-11

Öz

Kültür sistemlerinden biri olan popüler kültür, genelde çalışma hayatının dışında yer alan aktiviteleri kapsarken aynı zamanda yaygın olarak beğenilen, insanları eğlendirmeye yönelik olan ve sürekli değişiklik sunan bir alt kültür sistemi olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji tarafından yaratılan popüler kültür başta televizyon olmak üzere birçok kitle iletişim aracı sayesinde sürekli değişim ve gelişim göstererek yayılmaktadır. Televizyonun en büyük popüler kültür üreticisi ve taşıyıcısı olduğu bilinmektedir. Kültürel pratiklerin çocuk zihnine yerleştirilmesinde ve motiflerin inşasında televizyon büyük bir öneme sahiptir. Bu konuda çocukların en çok ilgisini çekmekte olan çizgi filmlerden oldukça sık faydalanılmaktadır. Televizyon ve çizgi film ile Türk halk kültürüne ait pratiklerin çocuklara öğretilmesi konusunda devlet ve özel sektör destekli bazı çizgi filmler yayınlanmaktadır. Bu filmlerden biri de TRT Çocuk kanalında yayınlanmış olan “İstanbul Muhafızları” isimli çizgi filmidir. Tüm bu sebeplerden ötürü araştırmada, İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmde bulunan popüler ve yerel kültür öğelerinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırmaya filmin ilk 20 bölümü dahil edilmiştir. Çalışma içerisinde içerik analizi kullanılmış ayrıca birçok konuşma, çizelge ve görsel malzemeden de faydalanılmıştır. Araştırma ve analizler sonucunda, çizgi filmin somut olmayan kültürel miras öğelerinin birçoğu bulunurken, günümüze ait popüler kültür öğelerinin de yüksek oranda yer aldığı belirlenmiştir. Masallar, hikayeler ve sözlü aktarım geleneklerinin kültür aktarımı işlevlerini çizgi filmler üstlenmiştir. Bu bağlamda çizgi filmde yer alan somut olmayan kültürel miras ve popüler kültür öğelerinin belirlenmiş olması, özgün bir araştırma olması sebebiyle mevcut literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Popüler kültür, SOKÜM, çizgi film, televizyon, İstanbul Muhafızları*

Makale Bilgisi

Geliş: 1 Mayıs 2019

DOI: 10.7816/idil-08-59-11

Düzeltilme: 17 Mayıs 2019

Kabul: 29 Mayıs 2019

Giriş

Gelişen teknoloji ile çocuk ve iletişim olgusunda da birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Bunun sebebi televizyon ve internetin hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş olmasıdır. Eski dönemlerde hayal gücü, merak, sözlü ve yüz yüze iletişim ile gerçekleşebilen kültür aktarımı, günümüzde televizyon ve internet üzerinden yapılabilmektedir. Bu gibi durumlar televizyonun çocuklar üzerinde ebeveynlerden daha fazla söz hakkının olması durumunu doğurmuştur.

"Günümüz elektronik medyasının kazandığı nitelik ve işlevler, günlük düşünce ve sağduyu alanında yeni bir olguya işaret etmektedir. Çok değil yaklaşık 40-50 yıl öncesinde, kültürün aktarımı ve toplumsal devamlılığı sağlayan temel kaynak, bireyler, gruplar ve kurumlar arasındaki etkileşimler (çoğunlukla yüz yüze) iken bugün, elektronik medya, özellikle de televizyon, kültürün inşasında gerçek ilişkilerin işlevini ikame eder hale gelmiştir. Medyanın sosyal yaşamda kapladığı alan ve ideolojileri belirleme gücü, kültür, kültürün yayılımı, devamlılığı vb konularla ilgili çeşitli bilimsel tasavvurlarımızı gözden geçirmeyi gerekli kılmaktadır"(Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri, 2007).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından yapılmış olan araştırmaların verilerine göre 06-15 yaş grubu içerisinde yer alan çocukların %92,5'i haftanın her günü televizyon izlemektedirler. Bu araştırma bize çocukların neredeyse tamamına yakın bir kısmının her gün hedef izleyici kitlesi olduğunu göstermektedir. Aynı araştırmada 06-10 yaş arasındaki çocukların ise %94,8'inin yine her gün televizyon izlediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu grup içerisinde yer alan çocukların arasında en çok izlenen televizyon programı %93,8 ile çizgi filmler olduğu saptanmıştır (TÜİK, 2013).

Araştırmaların sonuçları doğrultusunda gerçek anlamda çizgi filmlerin çocuk izleyici üzerindeki etki derecesi tartışılmaz bir ortam yaratmaktadır. Televizyon üzerine yapılan araştırma sonuçlarının birçoğu bizlere çocuklar üzerindeki olumsuz sonuçlarını göstermektedir. Fakat bu olumsuz sonuçlarının yanı sıra çizgi film ve televizyonun çocuklar üzerinde olumlu sonuçlar olduğunu gösteren araştırmalar da mevcut literatürde bulunmaktadır.

Televizyonun sadece çocuklar üzerinde hayal

dünyası açısından etkileri yoktur. Aynı zamanda televizyon en büyük popüler kültür üreticisidir. Dolayısıyla içerisinde barındırdığı mesajlar ile çocukları popüler kültüre sevk edebilmektedir. Bunu yaparken en büyük destekçisi çizgi filmlerdir.

Çizgi film ve kültür ilişkisinde önemli olan nokta çocukların kendi kültürlerinden uzaklaşmamlarını sağlamaktır. Kendi kültürünü unutan ve uzaklaşan çocuklarda kültür karmaşası ortaya çıkarak kendi öz benliklerini kaybetmelerine yol açabileceği görüşü savunulmaktadır.

Yerel kültürel motiflerin korunması bağlamında uluslararası ve devlet destekli birçok çalışma mevcuttur. Bu alanda başarılı bir destek politikası izleyen T.R.T ilgili konu ile ilintili olarak kendi yayın madde ve kanunlarını oluşturarak, sağlıklı yapımlar üretilmesini desteklemiştir. Özellikle ilgili mevzuatın 12 ve 13. Yayın ilkeleri tamamen bu konuları kapsamaktadırlar. Bu yayın ilkelerine göre; "Çizgi film yayımlarında, izleyicilerin yaş gruplarına göre, pedagojik esaslar çerçevesinde, zihni ve bedeni gelişmelerine katkıda bulunacaktır. İzleyicinin Türk kültürünün iyi bir iştirakçisi olarak sosyalleşmesi ve bunun gerektirdiği tutumları ve davranış biçimlerini kazanabilmesi için uygun olan çizgi filmler ve teknik yollar seçilecektir. Çocuklarımızın toplumun ortak değerlerine karşı yabancılaşmasına sebep olacak programlardan kaçınılacaktır" (TRT, 1991).

Kültürel mirasın korunması aşamasında uluslararası geçerliliğe sahip UNESCO somut olmayan kültürel miras sözleşmesi bulunmaktadır. "UNESCO Türkiye Milli Komitesi, 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansı'nda Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini kabul etmiştir. Bu sözleşmede, Somut Olmayan Kültür Mirası şu şekilde tanımlanmıştır: "Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar"(İşler, 2014) . Bu sözleşme ile somut olmayan kültürel miras değerlerinin aktarılması ve korunması sağlanmaktadır. Bu önlemler doğrultusunda popüler kültür aktarımının en önemli destekçisi olan televizyon ve dolayısıyla çizgi filmler ile yerel kültüre ait motiflerin aktarılması sağlanmaya çalışılmıştır.

İlgili yayın maddeleri ve sözleşmeler esas alınarak üretilen Türk yapımı çizgi filmlerinden TRT Çocuk kanalında yayınlanmış olan İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmin incelenmesi bir nevi sağlama yapılmasına yardımcı olacaktır. Türk kültürüne ve

popüler kültüre ait incelemelerin yapılması, bu çizgi filmin kendi çocuklarımızın kültürel karmaşadan korunması çerçevesinde ne kadar başarılı olduğunu gösterecektir.

Araştırmanın temel amacı ve önemi; "Çocuklarımızı korumaya çalıştığımız kültür karmaşası sürecinde bu çizgi filmin başarı düzeyini incelemektir. Ayrıca kültürün, uluslararası düzeyde yayılmasında önem arz eden çizgi filmler ile ilgili farkındalık yaratabilmek, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya çıkarabilmek ve kendi kültürümüzü korumak doğrultusunda birtakım önerilerde bulunabilmektir. Konu ile ilgili farkındalık yaratmak, mevcut literatürde bulunan araştırma ve bilgilere katkı sağlamak ise diğer amaçları içerisindedir".

İlgili yayın maddeleri ve sözleşmeler esas alınarak üretilen Türk yapımı çizgi filmlerinden TRT Çocuk kanalında yayınlanmış olan İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmin incelenmesi bir nevi sağlama yapılmasına yardımcı olacaktır. Türk kültürüne ve popüler kültüre ait incelemelerin yapılması, bu çizgi filmin kendi çocuklarımızın kültürel karmaşadan korunması çerçevesinde ne kadar başarılı olduğunu gösterecektir.

Araştırmanın Amaç ve Önemi

Yabancı uluslara ait kültürel kodlar ile üretilmiş olan çizgi filmleri izleyerek büyüyen çocuklarda kültürel kimlik bunalımı yaşandığı görülmektedir. Bu kültür karmaşasından korunmak amacı ile anayasa maddeleri ile tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu duruma karşı alınan bir diğer tedbir "Somut Olmayan Kültürel Miras" (SOKÜM)'ın korunması hususu da UNESCO tarafından hazırlanan sözleşme ile resmileştirilmiştir. Bu araştırma ve önlemler doğrultusunda çalışmanın amacı; "Çocuklarımızı korumaya çalıştığımız kültür karmaşası sürecinde bu çizgi filmin başarı düzeyini incelemektir. Ayrıca kültürün, uluslararası düzeyde yayılmasında önem arz eden çizgi filmler ile ilgili farkındalık yaratabilmek, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya çıkarabilmek ve kendi kültürümüzü korumak doğrultusunda birtakım önerilerde bulunabilmektir. Konu ile ilgili farkındalık yaratmak, mevcut literatürde bulunan araştırma ve bilgilere katkı sağlamak ise diğer amaçları içerisindedir."

Araştırmanın Problemi

Araştırmada "İstanbul Muhafızları" isimli çizgi filmin somut olmayan kültürel mirasın aktarımına katkısı var mıdır?" Sorusuna cevap aranacaktır. Bu bağlamda çalışmada şu alt problemlere de cevap

aranacaktır:

Alt Problemler

- İstanbul muhafızları isimli çizgi filmde yer alan günümüze ait popüler kültür öğeleri nelerdir?
- Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) listesinde olan kültürel kod ve öğeler İstanbul Muhafızları isimli yapımda işlenmiş midir?
- Araştırma "İstanbul Muhafızları çizgi filmi Türk kültürel öğelerinin aktarımı konusunda başarılı mıdır?" konusu ile oluşturulmuştur.

Sınırlılıklar

- Yapılan araştırma kapsamında İstanbul'un kültürel mirasını ele aldığı ve büyük izleyici kitlesine sahip bir çizgi film olduğu için "İstanbul Muhafızları" isimli yapım araştırma konusu olarak seçilmiştir. Çizgi filmin youtube kanal üye sayısı 196.976 kişidir.
- İstanbul Muhafızları TRT Çocuk kanalında yayımlandıktan sonra 2018 yılında bir sinema filmi de çekilmiş fakat araştırma tarihleri içerisinde halen vizyonda olduğundan dolayı filmin dvd, cd v.b. materyallerine ulaşılammış dolayısıyla kanalda yayınlanmış olan 52 bölümün ilk 20 bölümü araştırma konusu olarak seçilmiştir. İnceleme tarihlerinde 20 bölüm yayında olduğundan dolayı sadece bu bölümler araştırma içerisine dahil edilmiştir. Sinema filminin ise izleyici sayısı 55.000 kişi olarak belirlenmiştir(Sabahgazetesi, 2018).
- Alt problemlerde belirtilen popüler kültür öğeleri Yaralı ve Avcı (Yaralı, et al., 2017)'nin "Bir çizgi filmin popüler açıdan incelenmesi: Rafadan Tayfa" isimli araştırmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

- Alt problemler de belirtilen kategoriler (Türkmen, 2012) ve (Oğuz, 2009)' un Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) hakkında yapmış oldukları araştırmalardan yararlanılarak oluşturulmuştur.
- Ayrıca verilerin analizinde ilgili kategoriler de çok fazla görsel olabileceğinden dolayı analiz içerisinde birkaç görsele yer verilmiş. Önemli diğer görseller ise ekler kısmında verilmiştir.

Yöntem

Çalışma belirtilen hususlar doğrultusunda Türkiye'de en çok izlenen çizgi filmlerden biri olan TRT Çocuk ve İstanbul Kültür A.Ş. iş birliğiyle hazırlanan "İstanbul Muhafızları" isimli çizgi filmin analizi yapılmıştır. Analiz yapılırken içerik analizi yönteminden faydalanılarak çizgi filmde yer alan popüler kültür öğelerinin analizi ve Türk kültürüne ait olan kültürel kodların nasıl işlendiği konusu araştırılmıştır. Çizgi filmin senaryosu, filmde geçen diyaloglar ve görseller ile birlikte değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırma ile ilgili olarak somut olmayan kültürel miras maddelerinden aile, dil ve hitap şekilleri ile aktarılan değerler, inanç ve milli hassasiyetler ile aktarılan değerler, çocuk oyunları, danslar, halk oyunları ve şarkılara ilişkin kültürel değerler, yaşam biçimi, kıyafet ve aksesuarlarla aktarılan kültürel değerler, yemekler ve mutfak kültürüne ilişkin değerler başlıkları ile 7 ana kategoride incelenecektir. Ayrıca popüler kültür öğeleri olarak belirlenen giyim, oyun, özel günler, günlük yaşam etkinlikleri, müzik\dans, teknolojik aletler, kişisel özellikler, cinsiyet, araç gereçler 9 başlık altında da bir inceleme yapılacaktır. Bu kategoriler daha önce yapılmış olan örnek çalışmalardan alınmıştır. İnceleme sonuçları tablo üzerinde sayısal ve sözel veriler olarak belirtilecektir.

Ayrıca araştırma konusu olan "İstanbul Muhafızları" çizgi filminin TRT Çocuk kanalında yayınlanmış olan ve şu anda genel ağ ortamında (youtube kanalında) var olan bölümleri incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çizgi filminin ilk 20 bölümüne ilişkin elde edilen dokümanlar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu sayede derinlemesine bir araştırma yapılması mümkün olmuştur. İçerik analizi "sözel, yazılı veya diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda

bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır" (Tavşancıl, et al., 2001).

Çizgi filmin bölümler görsel materyaller ile desteklenerek araştırılmıştır. Bu bağlamda bölümler içerisinden çeşitli replikler, fotoğraf ve resimler, tablolar araştırma içerisine dahil edilmiştir. Ayrıca araştırma verilerinin analizinde kullanılan tablo ile sayısal veriler elde edilebilmiş, araştırma kategorilere ayrılarak sayısal veriler üzerinden desteklenebilmiştir. Bu araştırma yönteminde 20 bölümün tamamında içerik analiz türlerinden kategorisel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. "Bu analizde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır" (Yıldırım, et al., 2013).

İstanbul Muhafızları Hakkında

Neher Prodüksiyon tarafından hazırlanan M. Musab Gündüz ve M. Ammar Gündüz'ün yapımcılığını üstlendiği İstanbul muhafızları çizgi filminin yönetmeni Hasan Aşık'tır. Çizgi filmin yayın şirketi TRT Çocuk, bölüm sayısı 52, hedef kitle yaş grubu ise 6-9 yaş aralığıdır. TRT Çocuk ve İstanbul Kültür A.Ş. iş birliği ile oluşturulmuş olan bir çizgi film olma özelliğini taşımaktadır. TRT Çocuk kanalındaki yayın hayatına 18 Haziran 2016 tarihinde başlamıştır. Çizgi filmin adının "İstanbul Muhafızları" olmasının sebebi konu içeriğinden gelmektedir. Senaryosu daha çok İstanbul'un tarihi mekanlarını ve kültürel zenginliklerini tanıtmak üzerine kurulmuştur.

Neher Prodüksiyon film ile ilgili açıklamasında "İstanbul'daki küçük mahallelerinde yaşayan Mehmet ve arkadaşlarının, İstanbul'un tarihi mekanlarını yok etmeye çalışan Gürgen ve yardımcısı Azmi ismindeki kötü karakterlere karşı olan mücadelelerini anlatmaktadır. Bu macerada Mehmet ve arkadaşları İstanbul'un en yaşlı Çınar ağacının büyüdü dünyasının içine giriyor. Muhtelif ulaşım, iletişim ve etkileşim araçları vasıtasıyla çocuklarımıza İstanbul'un modern yüzünü göstermekle birlikte, kadim şehrin sahip olduğu zenginlikleri tanıtmak, nasıl muazzam bir birikimin üzerinde yaşadıklarını göstererek bir bilinç kazanmalarını sağlamak ve bu değerlerin korunması gerektiğini öğretmektedir"(NeherProdüksiyon, 2017).

Filmde ilkokuldaki tarih dersini bir türlü geçemediği ve hayalindeki meslek olan astronotluğa ulaşamadığı için İstanbul'un tüm tarihi mekanlarını yardımcısı Azmi ile yok etmeye çalışan Gürgen karakterinin oyunlarını her seferinde bozan bir grup çocuktan bahsedilmektedir. Bu çocuklar grubun lideri Mehmet, en çekingeni Ali, fiziksel olarak en güçlüsü Elif ve en zeki olan Zeynep'ten oluşmaktadır. Bu grubun seçimini ise sürekli oyun oynadıkları alanda bulunan Çınar ağacı üstlenmiştir. Çocuklar Çınar

ağacının yönlendirmeleri ve pratik zekaları sayesinde İstanbul'u yok etmeye çalışan Gürgen ve Azmi'nin planlarını her seferinde suya düşürmektedirler.

Filmin her bölümü yaklaşık olarak 13 ile 15 dakika arasında sürmektedir. Filmde Mehmet karakterinin 3 adet arkadaşı bulunmaktadır. Bu arkadaşlar Zeynep, Ali ve Elif karakterleridir. Gürgen isimli anti karakterin ise Azmi isminde bir yardımcısı, Hasan adında da bir sınıf arkadaşı bulunmaktadır. Ayrıca film 3D animasyon tekniği ile hazırlanmıştır.

İstanbul Muhafızları ile Aktarılan Kültürel Değerler

Çalışmanın bu bölümünde İstanbul Muhafızları çizgi filmi ile aktarılan kültürel kodların neler olduğu ilgili maddeler ve yöntemler aracılığıyla incelenecektir. Bu yöntemler Somut Olmayan Kültürel Miras ile birlikte Popüler Kültür öğelerine ait iki farklı tablo ile incelenecektir.

Popüler Kültür Öğeleri Açısından Elde Edilen Bulgular

Bu aşamada daha önce üzerinde çalışma yapılmış olan ve popüler kültür öğeleri olarak tespit edilmiş olan maddeler ile İstanbul muhafızları isimli çizgi film incelenmiştir. Popüler kültür öğeleri olarak belirlenen maddeler; "Giyim, oyun, özel günler, günlük yaşam etkinlikleri, müzik\dans, teknolojik aletler, kişisel özellikler, cinsiyet, araç gereçler" dir(Yaralı, et al., 2017).

Elde edilen verilerin analizi sonucunda İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmine dahil edilmiş olan ve çocuklara aktarılan popüler kültür öğeleri aşağıdaki çizelge de belirtilmiştir.

Çizelge 1.1: Popüler kültür öğelerinin çizgi filmin bölümlerine göre analizi

Giyim	Mehmet: Kısa pantolon, eşofman üstü, spor ayakkabı Ali: Eşofman üstü, pantolon, spor ayakkabı, gözlük Zeynep: Etek, kazak, çizme, saç bandı Elif: Tulum, tişört, spor ayakkabı, saç tokası Gürgen: Kazak, pantolon, spor ayakkabı Azmi: Eşofman üstü, pantolon, spor ayakkabı
Oyun	Saklambaç, Körebe, Yağ satarım, Sessiz Sinema, İstöp, Yakar top, Sek sek, Voleybol, Futbol, Bilmece
Müzik, Dans	Elektro Dans
Teknolojik aletler	Dizüstü, Bilgisayar, Saat, Tablet, Masaüstü, Bilgisayar, Hoparlör, Telefon, Kulaklık, Telsiz
Kişisel özellikler	Mehmet: Girişken, lider ruhlu Ali: Çekingen, masum Zeynep: Zeki, meraklı Elif: Güçlü, kararlı Gürgen: Kötü, çabuk öfkelenen Azmi: Saf, çocuk ruhlu
Cinsiyet	Toplumsal cinsiyet eşitliği ön plandadır

Araç gereçler Topmermisi, Yoyo, Kamyon, Kitap, Helikopter, Araba, Piyano, Dozer, Kayık, Bisiklet, Çapa, Vinç, Yelpaze

Çizelge 1.1'e bakıldığında popüler kültüre ait olan öğelerin çizgi filmde nerelerde ve hangi şekillerde kullanılmış olduğu görülmektedir. Yapılan araştırma verilerine göre çizgi filmin ilk 20 bölümünde özel günler ve haftalara dair herhangi bir mesaj ya da etkinliğe yer verilmediği görülmektedir. Aynı şekilde günlük yaşam etkinliklerinden (bakkala gitmek, pazara gitmek v.b.) oluşan herhangi bir konuşma ya da etkinliğe rastlanmamıştır. Dolayısıyla tabloya eklenmemiştir.

Cinsiyet kategorisinde ise kesinlikle cinsiyet eşitliği söz konusudur. Herhangi bir şekilde kız erkek çocuk ayrımı yapılmadığı gözlemlenmiştir. Çocuklar ve Gürgen karakterinin özellikleri de yine aynı şekilde açıkça ifade edilmektedir.

Çizgi film karakterlerinin giyimlerinden bahsedilecek olursa ilk olarak her bölümde aynı kıyafetleri giydiklerini belirtmek faydalı olacaktır. Gündelik yaşamlarında karakterlerin tümü ilk bölümden 20. Bölüme kadar aynı kıyafetleri giymişlerdir. Karakterlerin giydikleri bu kıyafetler ise daha çok Avrupa ve Batı tarzını yansıtmaktadır. Yerel herhangi bir giyim tarzına rastlanmamıştır.

Filmde geçen çocuk oyunları ise tam aksine yerel oyunlardan oluşmaktadır. "Sek sek, körebe, istöp, saklambaç" gibi birçok Türk kültürüne ve çocuklarına ait oyundan oluşan sahneler bulunmaktadır.

Müzik olarak elektro müzik çizgi filmin daha çok arka plan ve jeneriklerinde kullanılmıştır. Hasan karakteri 19. Bölümde ney üflemektedir. Ayrıca Mehmet ve arkadaşları 14. Bölümde" Kiraz aldım Dikmen'den" türküsünün nakarat kısmını seslendirmektedirler. Fakat halk danslarına ait herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Filmde birçok araç gereçten faydalanılmıştır. Bunlardan birkaçı Türk kültürüne ait araçlarken (çömlek, ney, ebru sanatı) bazıları da Türk kültürü ile hiçbir ilişkisi olmayan araçlardır. (Dozer, vinç, bisiklet v.b.).

Analiz edilen kategoriler arasında Batılı tarza ait birçok araç gereci barındıran kategori teknolojik aletlerdir. Bu kategoride analiz edilen verilere göre çizgi filmde çok fazla teknolojik alet bulunmaktadır. Özellikle tablet Zeynep isimli karakterin duyduğu her yeni tarihi yerin araştırmasını yapması sebebiyle her bölümde sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Somut Olmayan Kültürel Miras Açısından Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında daha önce üzerinde

çalışma yapılmış olan ve somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) olarak tespit edilmiş olan maddeler ile İstanbul muhafızları isimli çizgi film incelenmiştir. SOKÜM öğeleri olarak belirlenen maddeler; "Aile, dil ve hitap, yemek, danslar\ halk oyunları, inanç\ milli hassasiyet, çocuk oyunları, yaşam tarzı\ giyim\ aksesuar" maddeleridir(Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee, Cumhuriyet, 2012) (Oğuz, 2009).

Elde edilen verilerin analizini sonucunda İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmde yer alan somut olmayan kültürel miras öğeleri aşağıdaki çizelge de belirtilmiştir.

Çizelge 1.2:SOKÜM öğelerinin çizgi filmin bölümlerine göre analizi

Kültürel Unsurları	Aile	Dil ve Hitap	Yemek	Danslar\Halk Oyunları	İnanç\Milli hassasiyet	Çocuk Oyunları	Yaşam tarzı\ Giyim\ Aksesuar	Toplam
Bölüm-1	+	-	-	-	-	+	+	6
Bölüm-2	+	-	-	-	-	-	+	3
Bölüm-3	+	-	-	-	-	+	+	5
Bölüm-4	+	-	-	-	-	+	+	5
Bölüm-5	+	-	-	-	-	+	+	5
Bölüm-6	+	-	-	-	-	+	+	5
Bölüm-7	+	-	-	-	-	-	+	3
Bölüm-8	+	-	-	-	-	-	+	3
Bölüm-9	+	-	-	-	-	+	+	4
Bölüm-10	+	-	-	-	-	-	+	3
Bölüm-11	+	-	-	-	-	-	+	4
Bölüm-12	+	-	-	-	-	+	+	5
Bölüm-13	+	-	-	-	-	+	+	4
Bölüm-14	+	-	-	+	-	+	+	6
Bölüm-15	+	-	-	-	-	+	+	4
Bölüm-16	+	-	-	-	-	-	+	4
Bölüm-17	+	-	-	-	-	+	+	4
Bölüm-18	+	-	-	-	-	-	+	3
Bölüm-19	+	-	-	+	-	-	+	5

19									
Bölüm-20	+						+	+	4
Toplam	2	9	2	20	12	20			
	0								

Çizelge 1.2'e bakıldığında SOKÜM' a ait öğelerin çizgi filmde ne sıklıkla geçtiği belirtilmiştir. Araştırma verilerine göre çizgi filmin ilk 20 bölümünde aile ile ilgili olarak yalnızca 1 ve 6. Bölümlerde konuşmalar geçmektedir. Çizgi filmde herhangi bir aile figürü ya da karakteri bulunmamaktadır. 1. Bölümde aile konuşmalarına örnek olarak Gürgen karakterinin yurt dışındaki akrabaları ile yapmış olduğu telefon konuşması verilebilir: "Alo amcaoğlu nasılsın? Yarın İstanbul'u ele geçireceğim de biraz yardım lazım."

Çizgi filmin 20 bölümünde de dil ve hitap olarak Türk kültürüne ait konuşmalara yer verilmiştir. Özellikle bu bölümlerin tümünde "İnşallah, Allah Allah" gibi kelimeler çok miktarda bulunmaktadır. Ayrıca bunun yanında yine Türk kültürüne yerleşmiş olan "sofra hazır, erkenden yola koyulmak lazım, mis vallahi mis, aslan yattığı yerden belli olur, Allah'ım sabır ver yoksa kaza çıkacak, nerden aldın ehliyeti sen?" gibi atasözleri ve cümle kalıplarına da bol bol rastlanmaktadır.

Yemek kültürüne ait öğelere 20 bölümün 9'unda rastlanmıştır. Fakat bunlar sadece konuşmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölümlerin hiçbirinde karakterlerin Türk kültürüne ait bir yemek yediği, hatta karakterlerin 20 bölüm boyunca yemek yediğini gösteren bir sahne bulunmamaktadır. Çizgi filmde en çok Türk kültüründe sık sık kullanılan çay içeceğine yer verilmiştir. Gürgen karakterinin özellikle en çok tükettiği içecek çay olarak gösterilmiştir.

Danslar ve halk oyunları kategorisine ise yalnızca 14. Ve 19. Bölümlerde rastlanmıştır. Fakat bunlar dans ve halk oyunları sahneleri değil sadece halk müziğine ait karakterlerin söyledikleri türkü ve müziklerdir. Örneğin; 19. Bölümde Hasan karakteri ders sahnesinde ney üflerken karşımıza çıkmaktadır. 14. Bölümde "Kiraz aldım Dikmen'den" türküsünü seslendirmektedirler.

İnanç ve milli hassasiyet kategorisindeki veriler bize 20 bölümün tümünde bunlara yer verildiğini göstermektedir. Çizgi filmde İstanbul'un tarihi yerlerini koruma çabası olduğundan dolayı sürekli olarak karşımıza milli hassasiyet ile ilgili mesajlar çıkmaktadır. Türk tarihi hakkında her bölümde bilgi verilmekte, tarihi mekanlar hakkında sürekli olarak bahsedilmektedir. Milli hassasiyet ile ilgili olarak 3. Bölümdeki kutsal emanetlerden söz edilmesi, çocuklar tarafından Fatih Sultan Mehmet' in kitabının

okunması gibi birçok sahne örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde inanç ile ilgili olarak daha önce de bahsedildiği gibi "Allah Allah ve inşallah" sözcüklerine sıklıkla yer verilmiştir. Ayrıca Ayasofya'da kılınan ilk Cuma namazından da aynı şekilde bahsedilmiştir. Genel olarak çizgi filmin konusu İstanbul'un korunması mesajı olduğuna göre milli hassasiyetlerin çok sayıda bölümde yer alması normal karşılanmalıdır.

Çocuk oyunları çoğunlukla bölümlerin ilk sahnelerinde karşımıza çıkmaktadır. Bölümlerin çoğunda sahneler çocukların oynadıkları oyunlar ile başlamaktadır. Bu oyunlar ise Türk kültürüne ait olan "saklambaç, kör ebe, yağ satarım bal satarım, sessiz sinema" gibi oyunlardır. Oyunlardan 20 bölüm içerisinde toplam 12 kez bahsedilmektedir.

Yine yaşam tarzı, giyim, aksesuar kategorisi 20 bölümün tümünde karşımıza çıkmaktadır. Sebebi ise çizgi film başında koca Çınar'ın kendini anlattığı görsellerin tümünde 4 adet Türk kültürüne ait giyinmiş olan karakter mevcuttur. Bu karakterlerinden birinin başörtüsü varken bir erkek figürünün başında fes, 2. Kadın karakter batılı tarzda kısa saçlı olarak karşımıza çıkarken yine 4. Erkek karakter eski döneme ait kavuk ile karşımıza çıkmaktadır. Karakterlerin giyimlerinde ise tamamen Batı tarzına özgü bir giyim tarzı dikkat çekmektedir. Hiçbir karakterin üzerinde Türk kültürüne ait olan herhangi bir kıyafetin bulunmadığı saptanmıştır.

Sonuç

Araştırma kapsamında İstanbul Muhafızları isimli çizgi film popüler kültür ve somut olmayan kültüre miras öğeleri açısından incelenmiştir. Bu doğrultu da popüler kültür öğeleri olarak belirlenen alt maddeler; giyim, oyun, müzik/ dans, teknolojik aletler, kişisel özellikler, cinsiyet ve araç gereçler olarak 7 kategoriye ayrılmıştır. Somut Olmayan Kültürel Miras maddeleri ise; aile, dil ve hitap, yemek, danslar/ halk oyunları, inanç/ milli hassasiyetler, çocuk oyunları ve yaşam tarzı/giyim aksesuar olarak toplamda 7 kategoriye ayrılmıştır.

"Çizgi filmler aracılığıyla yeni nesillerin zihinlerine hangi fikirlerin ya da değer yargılarının ekildiğinin sistematik olarak incelenmesi, bu doğrultuda yeni nesillerin korunmasına yönelik çalışmaların yapılması ve özellikle medya okur yazarlığı hakkında ailelerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların programların geliştirilmesi gerekmektedir. Çizgi filmlerin etkileme gücünden yerel kültürlerin de istifade edebilmesi için yerel kültüre ait değerleri içeren çizgi filmlerin

desteklenmesi ve yaygınlaşması elzemdir. Bu durum, küresel kültür karşısında yerel kültürlerin korunmasına ve yeni nesillere aktarılmasına imkan verecektir. Bu bakımdan Pepee, Niloya, Keloğlan, Nasrettin Hoca ve benzeri çizgi filmler, Türk kültürüne ve yaşam biçimine ait değerlerin yeni nesillere aktarılması ve yerel kültürleri yeni nesillerin içselleştirmesi bakımından önem taşımaktadır" (Eşitti, 2016).

Tüm verilerin ışığında araştırma kapsamında incelenmiş olan İstanbul Muhafızları isimli çizgi filmin hem popüler kültür hem de somut olmayan kültürel miras öğeleri açısından olumlu ve olumsuz birçok yönünün bulunduğu sonuçlarına varılmıştır. Bu çizgi filmin TRT tarafından yayınlanmış olması filmde popüler kültür öğelerinden çok yerel kültür öğelerinin var olması gerektiğinin bir kanıtıdır. Fakat yapılan araştırma bağlamında film içerisinde birçok popüler kültür öğesinin varlığı görülüyor. Fakat inceleme detaylarına bakılacak olursa bu öğeler çocuk açısından büyük sorun teşkil edecek düzeyde değildir. Cinsiyet eşitliği ya da oyunların tamamen Türk kültürünü yansıtır olması popüler kültürün olumlu taraflarına yer verildiğinden bahsedilebilir. Sadece çocukları teknolojik aletlere fazlaca sevk ediyor olması ve bu kategori altında çok fazla mesaj ve sahneye yer verilmesi eleştiri konusu olabilir. Diğer bir eleştiri konusu da araç gereçler kategorisinde belirtilmiş olan dozer sahnesi olabilir.

Somut olmayan kültürel miraslar açısından değerlendirilen çizgi filmde eksikler bulunmaktadır. Filmin 20 bölümünün tümünde dil ve hitap, inanç ve milli hassasiyetler, yaşam tarzı/ giyim, aksesuar öğelerinden bahsedilmesi olumlu bir özelliktir. Fakat bunların yanında Türk kültüründe yapı taşı olarak en büyük öneme sahip olan aile kategorisinin neredeyse hiçbir sahnede yer alamaması büyük bir eleştiri sebebidir. Sadece iki konuşmada yer alması olumsuz bir durum olarak görülebilmektedir. Aynı şekilde Türk mutfağına ait yemek kültürünün sadece çay sahnelerinden yer alması, diğer yiyeceklerin ise konuşma olarak yer alması yine bir eleştiri sebebi olabilmektedir. Yemek kültürü Türk kültürel motifleri arasında büyük değer gördüğünden dolayı bu alandaki eksiklik göze çarpmaktadır. Aynı şekilde sahnelerde Türk kültürel motiflerine ait danslar ve halk oyunlarının eksikliği söz konusudur. Herhangi bir halk dansına rastlanmamakla birlikte, Türk kültürüne ait müziklere de sadece 2 bölümde yer verilmesi bir eleştiri konusu olmaktadır. Bunun yanında 20 bölümün incelendiği düşünüldüğünde bölümlerin birçoğunda Türk kültürüne ait çocuk oyunlarına yer

verilmiş olması olumlu durumlardan biridir. Bu sayede filmi izleyen hedef kitlede var olan çocuklara Türk kültüründe var olan oyunlar öğretilmekte, bu oyunların kuşaklar arasında aktarımı sağlanmaktadır.

Televizyonsuz bir yaşam düşünülemezdir. Bu doğrultuda çocuklar içinde çizgi filmsiz bir hayatın var olması beklenemezdir. Bu doğrultuda popüler kültür aktarımı medya ve özellikle televizyon ile devam ederken, hedef kitle de var olan yetişkinler bu durumdan nasibini alırken, çocuklar da çizgi filmler sayesinde popüler kültür ile yaşamaya devam edeceklerdir. Bu durumda önemli olan çizgi filmler hakkında farkındalık yaratabilmek, medya okuryazarlığı bağlamında bilinçli ebeveynler yetiştirmek ve çizgi filmlerde tercihlerin ulus aşırı filmlerdense yerel çizgi filmlerden yana kullanmak olacaktır. Ayrıca üretilen filmlerinde içerik oluşturucularında aynı bilincin var olması Türk kültürünün aktarımı bağlamında faydalı olacaktır.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda yapılabilecek olan öneriler şu şekildedir:

- Çizgi filme ait kültürel öğelerin Türk kültürünü daha fazla yansıtması sağlanabilir.
- Medya okuryazarlığı bilinçli ebeveynler oluşturulması açısından gerekli eğitim ve seminerler düzenlenebilir.
- Okullarda var olan medya okuryazarlığı derslerine tüm bölüm ve sınıflarda yer verilebilir.
- Türk kültürünün devamı doğrultusunda çizgi filmler alanında yapılan çalışmalar diğer çocuk programlarına da dahil edilebilir.

Bu tezin ana konusu, popüler kültürün çizgi filmlerin kültür aktarımındaki yeri ve öneminin incelenmesi, bu anlamda çalışmanın derinleşmesi ve uygulamalı açıklanması açısından "İstanbul Muhafızları" çizgi filmi üzerinde araştırma yapılması ve kültürel aktarımda çizgi filmlerin etkisi araştırılarak, literatüre kaynak oluşturacak bir araştırma ortaya konması amaçlanmıştır.

Kaynaklar

Türkmen, Nilgün. 2012. *Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee, Cumhuriyet*. 2012, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 139-158.

Eşitti, Şekir. 2016. ÇİZGİ FİMLERDE KÜRESEL VE YEREL KÜLTÜRÜN İNŞASI:CAİLLOU VE PEPEE ÖRNEĞİ. *Anadolu'da Kültür ve İletişim: Geçmiş, Günümüz ve Gelecek İsimli Sempozyum*. 2016, s. 141-142.

İşler, Esra Keloğlu. 2014. Kültürel Ekme Kuramı Bağlamında Türkiye Üretimi Çizgi Filmler ve Çocuk Bilincinin İnşası. *İletişim ve Diplomasi Akademik Hakemli Dergisi*. 2014.

NeherProdüksiyon. 2017. Neher Prodüksiyon. *İstanbul Muhafızları*. [Çevrimiçi] 2017. <http://neher.com.tr/portfolio/istanbul-muhafizlari/>.

Oğuz, M. Öcal. 2009. *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara : Geleneksel Yayıncılık, 2009.

Sabahgazetesi. 2018. Sabah Gazetesi. *Sabah Gazetesi*. [Çevrimiçi] 2018. <https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2018/10/12/istanbul-muhafizlari-begenildi>.

Tavşancıl, Ezel ve Arslan, Esra. 2001. *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul : Epsilon Yayınları, 2001.

Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri.

Paker, Oya ve Cesur, Sevim. 2007. 2007, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 116-117.

TRT. 1991. TRT. *TRT*. [Çevrimiçi] 1991. <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Yayinllkelerimiz.aspx>.

TÜİK. 2013. *06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya*. Türkiye İstatistik Kurumu. İstanbul : Türkiye İstatistik Kurumu, 2013. Araştırma. Alınan adres: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866>.

Yaralı, Kevser Tozduman ve Avcı, Neslihan. 2017. Bir Çizgi Filmin Popüler Kültür Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2017, s. 454.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. 2013. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2013.

THE PLACE OF CULTURAL FİLMS IN THE CULTURAL TRANSFORMATION OF POPULER CULTURE: THE EVALUATION OF "İSTANBUL MUHAFAZLARI" POP

Arif Can GÜNGÖR¹
Azra ÇOLAK²

Abstract

Popular culture, which is one of the systems of cultures, is defined as a subculture system, which generally involves activities outside of working life, but is also widely acclaimed, aimed at entertaining people and constantly changing. At the same time, the popular culture created by technology has been spreading continuously by means of many mass media, primarily television. Television is known to be the largest popular culture producer and carrier. Television is of great importance in the placement of cultural practices in the child's mind and in the construction of motifs. Cartoons, which attract the most attention of children, are often used in this regard. Some cartoons supported by the state and the private sector are published in order to teach children and the practices of Turkish folk culture through television and cartoons. One of these films is the cartoon called olan Istanbul Guards Bu published on TRT Çocuk channel. For all these reasons, the study aimed to determine the popular and local culture elements in the cartoon called İstanbul Guards. The first 20 parts of the film were included in the study. Content analysis was used in the study and many speech, charts and visual materials were used. As a result of research and analysis, while many of the cartoon's intangible cultural heritage elements are found, it has been determined that popular culture elements of our day have a high proportion. In the past, tales, stories and oral transfer traditions have been transferred to the field of culture transfer today. In this context, it is thought that the identification of intangible cultural heritage and popular culture elements in cartoons will contribute to the existing literature by means of being an original research.

Keywords: Popular culture, SOKUM, cartoon, television, Istanbul Guards